

SENSORVEILEDNING: INNFORING I SOSIALPSYKOLOGI, Vår 2023.

Pensum: Gilovich, Keltner, Chen & Nisbett (2019) Social Psychology, Norton. (Hele boken er pensum).

Studentene kan ikke benytte hjelpemidler på eksamen og de forventes derfor ikke å kunne gjengi navn og årstall på studier, men identifisere de relevante teoriene, modellene og studiene ved å beskrive de i tilstrekkelig grad.

Generelt:

Tre oppgaver fra første del (**Kortsvarsoppgaver, vektet 60%**) skal være besvart (ordbegrensningen er satt til 350 pr oppgave og det vil være negativt for vurderingen om man overskrider denne grensen i betydelig grad). Én av de tre kortsvarsoppgavene kan være stryk (F), og kandidaten vil likevel kunne få karakter på denne delen om de to andre oppgavene er gjennomgående godt besvart (C eller bedre). Er den valgte **drøftingsoppgaven (som vektet 40%)** ikke bestått vil studenten få karakteren stryk (F) uavhengig av resultatet på første del.

Drøftingsoppgaven (ingen ordbegrensning) evalueres etter følgende fire dimensjoner: (1) innhold, (2) argumentasjon, (3) organisering, og (4) i en viss grad stil/format.

1. INNHOLD

Presenterer studenten relevant teori og forskning (materiale) fra læreboken (faglitteraturen)?

Er materialet presentert korrekt?

Integrerer studenten ulike teorier og forskning?

Evaluerer studenten materialet kritisk?

Viser studenten forståelse for feltet?

2. ARGUMENTASJON

Ble argumentasjonen utviklet og kritisk analysert?

Er argumentasjonen logisk konsistent?

Er det tatt hensyn til vesentlige motargumenter?

3. ORGANISERING

Er det en systematisk utvikling av ideer som leder fram mot en konklusjon uten avsporinger fra temaet?

Er besvarelsen godt strukturert og generelt forståelig?

4. STIL/FORMAT

Formuleringsevne: språklig stil og grammatikk (men ikke enkle skrivefeil)

Kortsvarsoppgaver (inntil 350 ord pr oppgave): Tre av fire oppgaver skal besvares (samlet vekting 60%)

1. Gjør kort rede for den fundamentale attribusjonsfeilen (FAE) og aktør-observatørbiasen i forskningen på kausal attribusjon (Pensum: Kap 5, sidene 153–167)

Kjernen i FAE er at folk i sin analyse av årsaker til andre folks handlinger legger *for mye vekt* på personens atferd og for lite vekt på situasjonelle forhold. De ender ofte med å trekke såkalte disposisjonelle slutninger (at atferden gjenspeiler noe ved personen heller enn noe ved situasjonen). FAE gjør seg gjeldende på en lang rekke områder og er grundig studert eksperimentelt. Blant annet har Van Boven og kolleger (1999) sett på folks bedømmelse av hvor altruistisk en person er, og Ross og kolleger (1977) har sett på hvor kunnskapsrik en person vurderes å være når man observerer deltakere i en Quiz eller Jeopardy. Folk synes gjennomgående å vurdere den som spør som mer kunnskapsrik enn den som blir spurt (på tross av at deres rolle er bestemt gjennom en randomiseringsprosedyre).

Det er kulturelle forskjeller i hvor sterk denne tendensen er selv om effekten synes være til stede i alle studerte kulturer. Folk fra typisk Øst-Asiatisk kulturer som Japan og Sør-Korea er mer tilbøyelige til å anerkjenne situasjonelle påvirkningsfaktorer når de bedømmer andre folks atferd og i enkelte studier har man funnet at ingen FAE forekommer (Choi & Nisbett, 1998). Det er også studier som viser at sosial klasse har betydning for disposisjonell attribusjon. Folk fra arbeidsklassen er vist å tillegge mer likt folk fra Østen (Krauss og kolleger, 2009).

Aktør-observatørbiasen handler om at det er en *forskjell* i attribusjon basert på hvem det er som gjør vurderingen. En *aktør* vil tendere å tillegge egen atferd til forhold ved situasjonen. En *observatør* vil tendere å tillegge den samme atferden til personlighetstrekk hos aktøren. Det er evidens for visse kulturelle variasjoner i disse typene attribusjon (vestlige vs. østlige kulturer).

2. Du og kjæresten din krangler en del om bruk av penger og dere sliter med dårlig økonomi og dyr husleie. I håp om å bedre den økonomiske situasjonen leverer dere inn en Lottokupong på lørdag. I timene før trekningen er dere begge spente på om dere vinner og begynner å snakke om hvordan «alt» kommer til å forandre seg om dere vinner toppgevinsten. Du sier at «Hvis vi vinner skal vi kjøpe oss leilighet og aldri mer krangle om penger. Vi kommer til å få det så bra!». Dette handler om affektiv prognose (Eng. affective forecasting). Gjør kort rede for dette fenomenet. **Pensum: Kapittel 6 (sidene 195–201, primært 196+197).**

Affektiv prognose (eng. affective forecasting) handler om i hvilken grad vi mennesker er kapable til pålitelig å forutse hva som vil påvirke humøret vårt og følelsene våre. Spesifikt handler det om prediksjon av fremtidige følelser, slik som at en hendelse vil føre til glede, sinne eller sorg, og hvor lenge en slik følelse vil vare. Ifølge Gilbert og kolleger er vi mennesker på grunn ulike mentale biaser relativt dårlige på dette. En av studiene gjengitt i læreboka av studenter viste at de som ikke hadde opplevd brudd med kjæresten forestilte seg at de ville være langt mindre glade (tilfredse) 2 måneder etter bruddet enn de var nå, og også langt mindre glade enn de som faktisk hadde opplevd brudd for 2 måneder siden. Det er tre grunner til at vi er dårlige på affektiv prognose: (1) Folk har det vi kaller «psykologisk immunsystem» som beskytter dem mot sterke negative opplevelser og traumer. Folk viser ofte stor motstandsdyktighet mot smertefulle hendelser, men vi tar ikke tilstrekkelig hensyn til at prosesser er operative, hvor effektive de er eller hvor rask de slår inn. (2) Den andre biasen er såkalt «fokalisme», hvor vi kun fokuserer på en bestemt hendelse og derigjennom unnlater så ta hensyn til andre aspekter i livet vårt som klart påvirker hvor tilfredse vi er. (3) Den siste biasen handler om feilaktige antakelser om at ting som varer lenge har større betydning enn ting som varer kort (eng. duration neglect). I virkeligheten er slik at lengden ikke spiler noen rolle, men at det er intensiteten (eng. peak moment) og ofte det siste man opplever som er lettest å minnes (og som derfor påvirker humøret mer).

En grunnleggende god beskrivelse av hva dette handler om og eksempel på hvordan man har studert fenomenet vil gi C. God gjengivelse av de tre grunnene til manglende affektiv prognose vil klart trekke opp.

3. Gjør kort rede for to måter man i sosialpsykologien måler folks holdninger til medlemmer av grupper (kap 11, sidene 365-369 + kap 7, sidene 207 og 208)

Typisk vil måling av holdninger til medlemmer av visse grupper kunne medføre motivert respondering. Det innebærer at man unngår å avsløre hva man egentlig mener om medlemmer av en identifisert gruppe man selv ikke er medlem av. Dette kan gjelde hvis man for eksempel ikke liker mørkhudete eller innvandrere, overvektige, rike (fattige), gamle, kvinner (menn), eller seksuelle minoriteter. Det er hovedsakelig to måter man kan måle holdninger til gruppemedlemmer: (1) Selvrapportering og (2) Implisitte tester (inkludert prosedyrer for priming). Man omtaler disse ofte som direkte og indirekte holdningsmål. Ved selvrapportering spør man folk direkte ved hjelp av spørreskjema eller i et intervju. Spørsmålene kan være formulert som ulike påstander som man skal være mer eller mindre enige i (e.g., Likert skalering). En form for implisitt holdningsmåling er IAT (Implicit Association Test). Dette er en kategoriseringsoppgave hvor man måler hvor raskt deltakerne korrekt plasserer ord som kommer opp på en dataskjerm. Prosedyren føler flere steg og man blir bedt om å gjøre enkle og kombinerte kategoriseringer. Responstiden for kombinerte kategoriseringer («mann» eller «snill», «kvinne» eller «slem», etc.) benyttes for å beregne graden av stereotype forestillinger. Hvis man liker menn mer enn kvinner vil man assosiere menn med noe positivt mer enn kvinner og respondere raskere på bilder av menn i kombinasjon med positive ord. En annen prosedyre benytter seg av priming hvor man aktiverer et begrep (typisk en stereotypi) gjennom en kort presentasjon (typisk et bilde av en mørkhudet person på en skjerm i noen millisekunder) etterfulgt av et ord som skal evalueres som «snill» eller «slem» (eller andre evaluerende begreper). Denne prosedyren omtales om Evaluerende priming eller Affect Misattribution.

4. På tross av sterk sosial påvirkning kan folk likevel unngå å endre mening. Forklar kort hvordan dette kan skje. (kap 8, sidene 260-265)

Læreboken beskriver fire ulike måter folk kan motsette seg sosial påvirkning på: (1) selektiv oppmerksomhet, (2) Tidligere uttrykt forpliktelse, (3) Kunnskap, og (4) såkalt «Holdningsvaksinasjon» (eng: Attitude inoculation). Folk synes ikke å ta til seg ny informasjon på en ikke-biased måte, men vise selektiv oppmerksomhet til, og evaluering av, informasjon som støtter deres opprinnelige oppfatninger og holdninger (for eksempel til røyking, politiske saker eller miljøspørsmål). Selektiv oppmerksomhet til nye budskap kan forklare manglende holdningsendring i kjølvannet av medieeksponering. Videre synes folks posisjoner i en sak å være vanskeligere å endre dersom de har uttrykt den offentlig. En forklaring er at standpunktene man inntar blir mer polariserte i etterkant av de er uttrykt offentlig. Mye kunnskap om et tema eller en sak synes også å medføre at man nøyere gransker alternative budskap og informasjon som går mot en opprinnelige standpunkt. «Holdningsvaksinasjon» handler om at man oppfordres til å komme opp med motargumenter mot standpunkter som truer ens opprinnelige standpunkt, liksom «Røyking handler om frihet og modenhet». Denne typen aktivitet kan være spesielt effektiv mot påvirkning i form av falske nyheter og andre typer desinformasjon.

Drøftingsoppgaver (ingen ordbegrensning): Ën av to oppgaver skal besvares (vektning 40%)

1. En venn av deg, som ikke studerer psykologi, mener at menneskers følelser, tanker og atferd ikke kan forstås med utgangspunkt evolusjonære forklaringsmodeller, men er et resultat av normative forventninger som overføres i den enkelte kultur. Du er ikke enig i dette og ønsker å overbevise din venn ved å vise til og diskutere empiriske funn fra to av følgende forskningsfelt i sosialpsykologien: emosjoner, relasjoner og tiltrekning, aggresjon, samarbeid og hjelpsomhet. (Pensum: sentrale deler av kap 1: sidene 18-30; Kap 6: sidene 176-184; Kap 10: sidene 336-344+354-355; kap 13: sidene 461-470; Kap 14: 493-510)

Dette er en bred oppgave hvor kandidaten kan vise overblikk. Læreboken gir relativt stort fokus til det evolusjonære perspektivet (eng: evolution and human behavior) og ser dette i forhold til kulturell påvirkning i de aktuelle kapitlene. I beskrivelsen av evolusjons-perspektivet (EP) er menneskelige universalier (det som gjør oss like) som er sentralt. I Kapittel 1 (Tabell 1.1) gis en oversikt over domener av universalier. Det er nødvendig at kandidaten forklarer sentrale begreper som «naturlig seleksjon» og «adaptive trekk/adaptasjoner». Teorien om foreldreinvestering er sentral for forståelsen av universalier innenfor blant annet kjønnsroller og seksuelle strategier. Menneskets evne til tilpasning (adaptivitet) til ulike miljøbetingelser har resultert i et mangfold kulturelle forskjeller. Kulturelle forskjeller omfatter går langt dypere enn forskjeller i oppfatninger (eng: Beliefs), preferanser og verdier. Det omfatter også selvbegrepet, sosial interaksjon, og de perseptuelle og kognitive prosesser som ligger til grunn for tenkning og oppfatninger. Det skiller mellom såkalte uavhengige (individualistiske) og gjensidig avhengige (kollektivistiske) kulturer. Karakteristika ved disse er gjengitt i Kapittel (Tabell 1.2). En klargjøring av disse er klart ønskelig, og ansees som nødvendig for å oppnå karakter C eller bedre. Ikke alle kulturer lar seg plassere innenfor rammene over. Den latin-amerikanske kulturen synes for eksempel å ha distinkte kjennetegn (sterk familieorientering). Sensorveiledningen for denne oppgaven er ikke utfyllende på noen måte, den gir bare en viss pekepinn på innhold i oppgaven. *Studentene skal velge 2 av de 4 forskningsfeltene nedenfor.*

Innenfor domenet *emosjoner* (begrepet bør klargjøres i besvarelsen) er det god forskningsmessig støtte for at Darwins hypotese om universelle emosjonelle uttrykk ved måling av ansiktsuttrykk. Sentrale studier her er gjort av Tomkins (1960-tallet), og Ekman og Friesen og deres team fra 1960-tallet og utover. Funnene fra disse er bekreftet (reprodusert) i en lang rekke senere studier. Det synes være seks grunnleggende følelser som uttrykkes gjennom ansiktsuttrykk: glede, sinne, avsky, tristhet, frykt og overraskelse. Hvert av disse uttrykkene har bestemte kjennetegn (muskulære bevegelser), og synes i stor grad uttrykkes likt i ulike kulturer og bli gjenkjent på tvers av ulike kulturer. Universaliteten i følelsesuttrykk synes også strekke seg våre nære slektninger, apene. Andre uttrykk for følelser inkluderer blant annet stolthet og skam. Disse og de mer grunnleggende ansiktsuttrykkene uttrykkes på samme måte hos personer som er født blinde (som derfor ikke kan være lært gjennom kulturell påvirkning). Kulturen synes riktignok å påvirke hyppigheten av følelsesuttrykk (eng: Focal emotions). Forekomsten av uttrykk synes være påvirket av kulturelle verdier og idealer. Den enkelte kultur har også regler for når, hvor overfor hvem det er passende å vise følelser (eng: Display rules). En god presentasjon av, og en diskusjon rundt, de empiriske funnene fra vil klart trekke opp.

Innenfor domenet *relasjoner* ansees behovet for tilhørighet og tilknytning å være universalt (Baumeister & Leary, 1995, Bowlby, 1982). Etablering av følelsesmessige bånd og ønsket om trygge relasjoner preget av gjensidighet understøtter reproduksjon (men er ikke en forutsetning), på den måten av de som dannet langvarige relasjoner og formerte seg etterlot seg flere avkom som overlevde enn de som ikke dannet langvarige relasjoner. Vi er i stor grad etterkommere av de

førstnevnte og vi danner uten anstrengelse følelsesmessige bånd (knytter oss) til andre som vi opplever som smertefullt å bryte. Læreboken viser til en stor mengde evidens for tilhørighetsbehovet (s.314-315) og viser til foreldres evolverte trekk hos foreldre som understøtter tilknytning (s.319). Ulike kulturer legger ulik vekt på viktigheten av et barns autonomi (viktigere i vestlige kulturer), og dette kan ha betydning for hvordan man tolker barns reaksjoner på adskillelse i Ainsworths Strange situation (s. 323).

Selv om det er kulturelle og historiske variasjoner i hva som ansees som fysisk attraktivt til enhver tid (for eksempel kroppstype, grad av slankhet) er det likevel stor grad av universalitet på tvers av kulturer og alder i hva folk oppfatter som attraktive ansikter. Preferanse for attraktive ansikter er tilstede hos spedbarn, noe som indikerer at dette ikke er lært. To faktorer er av betydning for hvor attraktiv man opplever ansikter: (1) «Gjennomsnittlighet» i trekk, dvs. mangel på ujevnheter av og (2) symmetri. Det er evidens for stor grad av universalitet i kjønnsforskjeller i partnerpreferanser (denne kunnskapen overlapper med boken i personlighetspsykologi). Store krysskulturelle studier av Buss og Lippa og hvor forskjellene ligger bør nevnes her. En diskusjon om grad av universalitet kan trekke inn Eagly & Woods (1999, 2002) kritikk av Buss' krysskulturelle studie. De mener spesielt kvinners partnerpreferanser varierer systematisk med grad av likestilling i en kultur etter å ha re-analysert Buss' data. Menns preferanse for vakre og attraktive yngre kvinner var imidlertid ikke kulturelt betinget. Læreboken nevner også den nyere forskningen på kvinners preferanser for symmetriske maskuline, høystatus ansikter i perioden rundt eggøsningen (den synes å variere over menstruasjonssyklusen). Studiene på dette er ikke entydige og ikke alltid replikert, men det er noe støtte for evolusjonsperspektivet på dette feltet. Kjærlighet og ekteskap i ulike kulturer kan også nevnes, men dette er veldig knapt omtalt i denne læreboken uten andre referanser enn Dion & Dion, 1993).

Innenfor domenet *agresjon* viser læreboken til store kulturelle variasjoner i nivået av aggresjonsbruk på bakgrunn av antropologiske studier av stammefolk, eksperimentelle studier av æreskulturer og sammenligninger av seksuell vold og voldtekt i ulike kulturer verden over. Om man inkluderer seksuell trakassering er prevalensratene svært høye (USA; Fairchild & Rudman, 2008). Læreboken dokumenter at flere jentebarn enn guttebarn dør tidlige på grunn av vold og omsorgssvikt på verdensbasis. Antropologiske studier av Sanday (1981, 1997) trekker frem at noen kulturer er såkalt «rape-prone», og blant annet benytter voldtekt av fiendens kvinner som et ledd i krigføringen. Archer (2006) har vist at vold mot partner er lavere i land med mer økonomisk likestilling. Nisbett, Cohens og deres kollegers studier av betydningen av æreskulturer for hvordan folk (menn) reagerer på fornærmelser og provokasjoner er klassiske. En god gjengivelse av disse studiene vil trekke opp. Det som er viktig her er forklaringer på hvorfor aggresjon varierer så mye fra kultur til kultur. Evolusjonsperspektivet trekker frem kjønnsforskjeller i aggresjon og bruk vold i stefamilier (spesielt stefedres vold mot partnerens barn) og forklarer sistnevnte ut fra kostnader knyttet til bruk av ressurser på avkom som ikke er egne (tap av inclusive fitness). Det er gjort en rekke studier av kjønnsforskjeller i aggresjon, og forskjellene er klart størst for de fysiske formene og tilnærmet ikke-eksisterende for relasjonell aggresjon. Dette kan forstås ut fra at fysiske former for aggresjon alltid bærer med seg potensielt høye kostnader (skader og tap av liv) og at menn i større grad enn kvinner er villige til å risikere dette i den intraseksuelle konkurransen (dvs. med andre menn). Archer (2009) viser da også at menn langt oftere enn kvinner både er utøvere og offer for fysisk aggresjon. En hypotese som kombinerer evolusjonære og kulturelle tilnærminger (Eng. Precarious manhood) ser på hvordan mannlig identitet (knyttet til styrke og tøffhet) lettere kan gå tapt enn kvinnelig identitet. Det å tenke på slikt identitetstap kan trigge aggressiv atferd hos menn.

Innenfor domenet *samarbeid og hjelpsomhet* (altruisme), viser studier av kulturell påvirkning gjennomgående at folk i spredtbygde strøk (Eng. Rural) hjelper mer og er mer empatiske og imøtekommende enn folk i bystrøk (review av Steblay, 1987). Studier viser videre at det er ikke de

som er rikest som gir relativt mest av sine midler/inntekt. Eksperimentet viser også at det å aktivere (prime) religiøsitet og det å føle at man blir sett (sirkler på en vegg som kan assosieres med ansikt og øyne) øker folk vilje til å donere og samarbeide. Studenter som leser økonomi synes vise mindre vilje til samarbeid i eksperimentet Prisoner's dilemma (Gilovich og kolleger). Heinrich et al. (2001) har studert 15 ulike kulturer og funnet at hvor sterkt den enkelte var avhengig av andre for å overleve var den faktoren som i størst grad påvirket generøsitet overfor fremmede. Kulturer preget av høy gjensidig avhengighet synes derfor påvirke individet til større grad av samarbeid. Det evolusjonære perspektivet fokuserer på slektsseleksjon (Eng. Kin selection, Hamilton, 1964) og gjensidighet (Trivers, 1971). Førstnevnte handler om at naturlig seleksjon favoriserer atferd som øker sjansen for overlevelse. Men siden all altruistisk atferd bærer kostnader med seg, følger det av evolusjonær teori at man bør hjelpe de man er mest i slekt med (fordi ens egne gener med større sannsynlighet blir ført videre om man ofrer eget liv). Det er evidens for slektsseleksjon hos en rekke dyrearter, og også hos mennesker (blant annet organdonasjon og samarbeid rundt oppgaver). Gjensidig altruisme er observert hos flere dyrearter (bl.a. flaggermus og primater) og er funnet på tvers av en rekke kulturer. Det innebærer å hjelpe noen man ikke er i slekt med, men med forventning om at den andre gjør tilsvarende handling tilbake i fremtiden. Denne typen atferd ansees adaptivt og øker sjansen for overlevelse. Vi synes disponert for samarbeid, og dannelse av allianser skjer nærmest spontant. Samarbeidsrelasjoner er evolusjonært funksjonelt (bl.a. beskyttelse mot trusler fra rivaliserende grupper og mot dominerende individer innad i gruppen, og en rekke andre utfordringer mennesket har stått overfor fra artens opprinnelse).

2. Diskuter hvordan enkel kategorisering og stereotyper kan forklare at det oppstår konflikter mellom grupper (kap 11, spesielt sidene 369-395)

Spørsmålet kan besvares med utgangspunkt i kapitlet om stereotyper, fordommer og diskriminering. Begrepsavklaring som vil være relevant for besvarelsen er:

- Stereotyper: Forenklete men utbredte oppfatninger om karakteristika ved grupper og deres medlemmer basert på gruppetilhørighet. Disse bygger på enkel kategorisering av folk og kan være positive eller negative. De kan også i stor grad være korrekte eller fullstendig feilaktige. Ofte har stereotypiske oppfatninger en såkalt «kjerne av sannhet», de er forenklete oppfatninger som i mange tilfeller stemmer godt.
- Fordommer: Negative affektive reaksjoner (holdninger) mot en gruppe og dens medlemmer.
- Diskriminering: Forskjellsbehandling bare på grunn av gruppetilhørighet. Forskjellbehandlingen trenger ikke være i disfavør, den kan også være i favør av individet.

Det å kunne skille mellom disse i en besvarelse vil veie positivt da oppfatninger handler om tanker, affektive reaksjoner om evaluering langsetter holdningsdimensjoner (liker – liker ikke), og atferd = handlinger. En person kan i prinsippet ha både stereotypiske oppfatninger om f.eks. innvandrere fra det afrikanske kontinent (de er slik og slik), mislike folk med mørk hudfarge og omtale de i nedsettende ordelag, men likevel si ja til en invitasjon om å ta en kopp kaffe med en mørkhudet kollega fra Kongo. Folk kan også holde større avstand til mørkhudede på bussen enn til etnisk norske, men likevel fortelle andre at de ikke har noe imot folk med afrikansk opprinnelse.

Læreboken skisserer tre ulike perspektiver til forståelsen av gruppekonflikter: (1) Det økonomiske perspektivet (stikkord: Realistisk gruppekonflikt, Robber's Cave), (2) Det motivasjonelle perspektivet (stikkord: Minimal Group Paradigm, social identity theory), og (3) Det kognitive perspektivet (stikkord: Stereotyper og konservering av kognitive ressurser, sosial konstruksjon og systematiske skjevbedømmelser, fremheve inngruppelighet og utgruppeforskjeller, automatisert og kontrollert prosessering).

Det er de siste av disse perspektivene som skal beskrives og drøftes i besvarelsen. Det kognitive perspektivet sier at stereotyper er et nødvendig resultat av at vi (dvs. hjernen vår) kategoriserer inntrykk. All form for kategorisering er en form for konservering av kognitive ressurser og vi synes i større grad å aktivere stereotypiske forestillinger om andre mennesker når vi mangler mental/intellektuell «energi», kapasitet og overskudd (f.eks når vi er påvirket av rusmidler jfr. Bartholow og kolleger, men også når vi er opptatt med andre krevende oppgaver). Bruken av stereotyper synes å frigjøre kognitive ressurser til bruk for andre oppgaver. Dette er blant annet studert eksperimentelt gjennom aktivering av stereotyper av og påfølgende hukommelsestester (Milne & Bodenhausen).

Enkeltindivider kan blir gjenstand for systematiske skjevbedømmelser (eng. biased assessments) gjennom bruk av stereotypisk informasjon. Darley & Gross demonstrerte dette gjennom å presentere en 4.klassejente («Hannah») i en kort videosnutt hvor hun skulle svare på matematiske og vitenskapelige spørsmål, samt lese. Deltakerne (alle fra USA) fikk vite at Hannah enten kom fra en arbeiderklassefamilie eller fra den øvre middelklassen. Denne informasjonen synes å påvirke hvordan deltakerne vurderer Hannahs prestasjoner (jfr. sosial konstruksjon av virkeligheten). I neste omgang vil tolkning av Hannah kunne styrke stereotypien om at elever fra lavere sosiale lag presterer under snittet, og de fra høyere sosiale lag bedre enn snittet (som kan medføre selvoppfyllende profetier). Vi retter dessuten mer oppmerksomhet til distinkte hendelser og vi

vurderer slike hendelser annerledes når det handler om utgrupper enn vår egen gruppe. En prosess som på engelsk kalles «paired distinctiveness» handler om at vi knytter sammen hendelser som stikker seg ut (typisk en negativ atferd og en identifiserbar gruppe). Hamilton & Gifford fant i en eksperimentell studie at deltakerne systematisk husket flere negative og flere positivt distinkte hendelser knyttet til hhv. minoritetsgrupper og majoritetsgrupper. Begge er eksempler på systematisk overestimering. Under sosialkonstruksjon kan også nevnes subtyping (Queller & Smitt, Richards & Hewstone) som innebærer at man opprettholder den generelle stereotypien av medlemmer av en gruppe gjennom å skille ut enkeltpersoner fra denne gruppen i en egen underkategori (f.eks gjennom å identifisere enkeltpersoner som IKKE er typiske for gruppen og bortforklare deres atferd og egenskaper).

Noe av det fascinerende med skillet mellom «oss» og «dem» er at i det øyeblikket dette skillet er etablert vil man begynne å fremheve inngruppe-likhet på den ene siden (det som er felles for oss) og fremheve hva som skiller oss fra «dem» (utgruppen). I denne prosessen kan vi se utgruppede medlemmer som relative like (utgruppe homogenitetseffekten, studie av Quattrone & Jones kan nevnes) enten det dreier seg om seksuelle minoriteter eller etniske grupper vi ikke kategoriserer som «oss». Homogeniseringseffekten skjer blant annet fordi vi har mindre kontakt og detaljert informasjon om medlemmer av utgrupper. Vi har også en tendens til å vurdere inngruppede medlemmer ut fra deres individuelle karakteristika. Studier viser at folk evner å skille ansikter bedre når disse representerer egen gruppe heller enn en annen etnisk gruppe (kjent som own-race identification bias).

En god besvarelse vil kunne trekke inn automatisert og kontrollert prosessering og hvordan man har målt fordommer gjennom selvrappporter og mer implisitte tester (IAT eller SEP) der det er relevant.